

JACQUES LE GOFF, *TREBA LI POVIJEST ZAISTA DIJELITI NA RAZDOBLJA?*, ZAGREB, 2015.

Jacques Le Goff (1924. – 2014.) ubraja se među najistaknutije članove francuske „škole Analâ“ koja se zalagala za strukturalistički historiografski pristup nasuprot tradicionalnomu uvažavanju pojedinih događaja i osoba. Sukladno tomu, tražila se i izraženija interdisciplinarna orijentacija. Autor je bio ustrajan u istraživanju imaginarnoga i povijesti mentalitetâ u srednjem vijeku. Povjesničare je vječno zadužio svojim znanstvenim opusom, iz čega valja izdvojiti *Srednjovjekovni imaginarij*, *Za jedan drugi srednji vijek – Vrijeme, rad i kultura na Zapadu* te *Civilizaciju srednjovjekovnoga Zapada*.

Naslov knjige može čitatelja malo prevariti jer se Le Goff u njoj, naravno, bavi isključivo srednjim vijekom, odnosno onim što on smatra „dugim srednjim vijekom“ – razdoblje od 3. do 18. stoljeća. Zanima ga odnos kontinuiteta i promjene kroz povijest, a na razmišljanje o tome ga je posebice potaknuo suvremeni proces „globalizacije“.

Na samome početku, u *Predgovoru* (str. 7–9.) i *Uvodu* (str. 9–13.), autor ukratko objašnjava razloge pisanja knjige i započinje ključnim elementom djela, a riječ je o periodizaciji povijesti pri čemu je napomenuo kako će naglasak biti na „srednjem vijeku“ i „renesansi“ te kontekstu u kojem su stvoreni ti pojmovi.

Prvo poglavlje, *Stare periodizacije* (str. 13–21.), donosi uvid u dva judeo-kršćanska modela periodizacije. Naime, prvi se veže uz Danijela i Stari zavjet, a drugi uz sv. Augustina iz Hipona. Ono što im je zajedničko jest da ističu shvaćanje o „starenju“ svijeta (*mundus senescit*). Takve periodizacije održale su se sve do 18. stoljeća, dok je ideja Dionizija Maloga (6. stoljeće) o podjeli vremena na ono prije i poslije Isusa Krista međunarodno priznati koncept u modernome dobu.

Potom, u poglavlju *Kasna pojava srednjega vijeka* (str. 21–29.), autor objašnjava kako je termin „srednji vijek“ (*media aetas*) u svojim začetcima u 14. i 15. stoljeću imao isključivo pejorativnu vrijednost, što je doživjelo vrhunac u 18. stoljeću. S druge je strane, u 19. stoljeću, romantizam u jednoj mjeri „odriješio“ srednji vijek od isključivo negativna značenja, na što se onda nadovezala škola Analâ u 20. stoljeću.

Promišljajući o periodizaciji kao takvoj u poglavlju *Povijest, obrazovanje, periodi* (str. 29–39.), Le Goff iznosi srednjovjekovne korijene povijesti čiji je smisao tada glasio: *Historia est magistra vitae*. Međutim, u 19. se stoljeću povijest oblikuje kao znanost koja pokušava tumačiti prošlost izbjegavajući moralne sudove, što se u praksi ipak nije uvijek uspijevalo razdvajati. Širenje znanja u 17. i 18. stoljeću utjecalo je na potrebu razvoja periodizacije utemeljenoj na povijesnoj istinitosti.

Također, shvaćanje o „mračnome“ srednjem vijeku i „svijetloj“ renesansi postalo je opet aktualno u 19. stoljeću, što je prikazano u poglavlju *Rođenje renesanse* (str. 39–51.). Francuski povjesničar Jean Michelet prvi je, kako navodi Le Goff, upotrijebio pojam „renesance“ u svrhu povijesne periodizacije 1840. godine, pri čemu je naglasio „moralnu superiornost“ u odnosu na srednji vijek.

U sljedećem poglavlju, *Renesansa danas* (str. 51–63.), autor na temelju nekolicine povjesničara predočava suvremene trendove u proučavanju renesanse. Na temelju istraživanjâ Paula Oskara Kristellera, Eugenija Garina, Erwina Panofskoga, Jeana Delumeaua, Roberta C. Davisa i Elizabeth Lindsmith zaključuje kako se renesansa i dalje uglavnom veliča kao zasebno razdoblje koje je nadmoćno srednjemu vijeku. Međutim, Le Goff je, s druge strane, skloniji stavu da se tu radi o posljednjoj renesansi dugoga srednjovjekovlja.

Konstrukt o „mračnome“ srednjem vijeku puštao je korijenje od 14. do 18. stoljeća u okvirima kulturne elite, o čemu govori poglavlje *Srednji vijek postaje „mračno doba“* (str. 63–79.). Autor ističe kako je takva slika u neskladu sa srednjovjekovnom zbiljom, kao i tvrdnja o početku „moderna“ po završetku srednjega vijeka. Upravo je srednji vijek sebe doživljavao kao *saeculum modernum*, bilo u pozitivnome ili negativnome smislu. Na kraju se izvodi zaključak kako renesansa nije prekid, već unutarnja promjena.

Zatim, u ključnome poglavlju *Dugi srednji vijek* (str. 79–105.), autor je detaljno razjasnio svoje stajalište o srednjem vijeku kao razdoblju koje, po njegovu mišljenju, prestaje tek sredinom 18. stoljeća. Svoje zaključke temelji na analizi društvenih, kulturnih, gospodarskih i političkih odnosâ koji se nisu temeljito promijenili sve do 18. stoljeća. Naravno, treba imati na umu da se Le Goff uglavnom drži zapadne Europe, pri čemu bi se sa zemljama srednje i istočne Europe granica mogla lako prebaciti u 19. stoljeće.

U posljednjem poglavlju, *Periodizacija i globalizacija* (str. 105–109.), autor daje jasan odgovor na pitanje postavljeno u samome naslovu knjige te smatra kako je renesansa *posljednje podrazdoblje dugoga srednjega vijeka* (Le Goff 2015: 105.).

Na kraju ovoga prikaza preostalo je još jedino za reći kako se radi o kratkome, ali po sadržaju izuzetnom djelu koje potiče na daljnje razmišljanje i istraživanje „mračnoga“ srednjeg vijeka.